

چکیده:

با توجه به تغییرات الگوهای رفتاری و نگرشی فرزندآوری در دهه های اخیر و به تبع آن کاهش رشد جمعیت، محققان در این پژوهش به بررسی عوامل موثر بر تمایل و عدم تمایل به فرزندآوری زنان و مردان متاهل در شهرستان کاشان پرداختند. این پژوهش مقطعی به روش تصادفی در دسترس و بر روی ۴۱۲ نفر از زنان و مردان همسر دار ۱۵-۵۰ سال (۴۳ مرد و ۳۶۹ زن) شهرستان کاشان در سال ۱۴۰۰ انجام شد. جامعه آماری کلیه زنان و مردان همسر دار ۱۵ تا ۵۰ سال بودند. برای جمع آوری نمونه ها از پرسشنامه محقق ساخته استفاده گردید. تجزیه و تحلیل داده ها در نرم افزار SPSS و به روش توصیفی و همچنین با آزمون های همبستگی انجام شد. تنها ۳۰.۱٪ پاسخگویان تمایل به بارداری داشتند.

یافته ها رابطه آماری بین جنس، وضعیت اشتغال و طول مدت ازدواج افراد با تمایل به بارداری نشان نداد. رابطه آماری معنادار معکوس بین تحصیلات افراد و تعداد فرزند فعلی با تمایل به بارداری و رابطه مستقیم بین ایده آل فرزندآوری با تمایل به بارداری مشاهده شد. بیشترین دلایل پاسخگویان برای تمایل به فرزندآوری علاقه به بچه ۸۴.۷٪ و علاقه به پدر/مادر شدن ۸۲.۳٪ و بیشترین دلایل عدم تمایل به فرزندآوری نگرانی در مورد تأمین آینده فرزندان جدید ۵۶.۳٪، نگرانی در مورد افزایش مشکلات اقتصادی با آوردن فرزند دیگر ۵۲.۱٪ مطرح شده است. متوسط ایده آل فرزندآوری پاسخگویان ۳.۵۵ فرزند می باشد که مقدار مطلوبی به جهت برنامه ریزی های فرزندآوری است و از طرفی با توجه به گزارش علاقه بالای به فرزند و نگرانی از آینده فرزندان و مشکلات اقتصادی به عنوان بیشترین دلایل مطروحه عدم تمایل به فرزندآوری به نظر می رسد مرتفع کردن مشکلات اقتصادی اعم از اشتغال زایی، رونق اقتصادی و در نظر گرفتن امکانات رفاهی برای آنان می تواند نقش مهمی در افزایش فرزندآوری داشته باشد.

واژگان کلیدی: فرزندآوری، تمایل و عدم تمایل، عوامل موثر، باروری

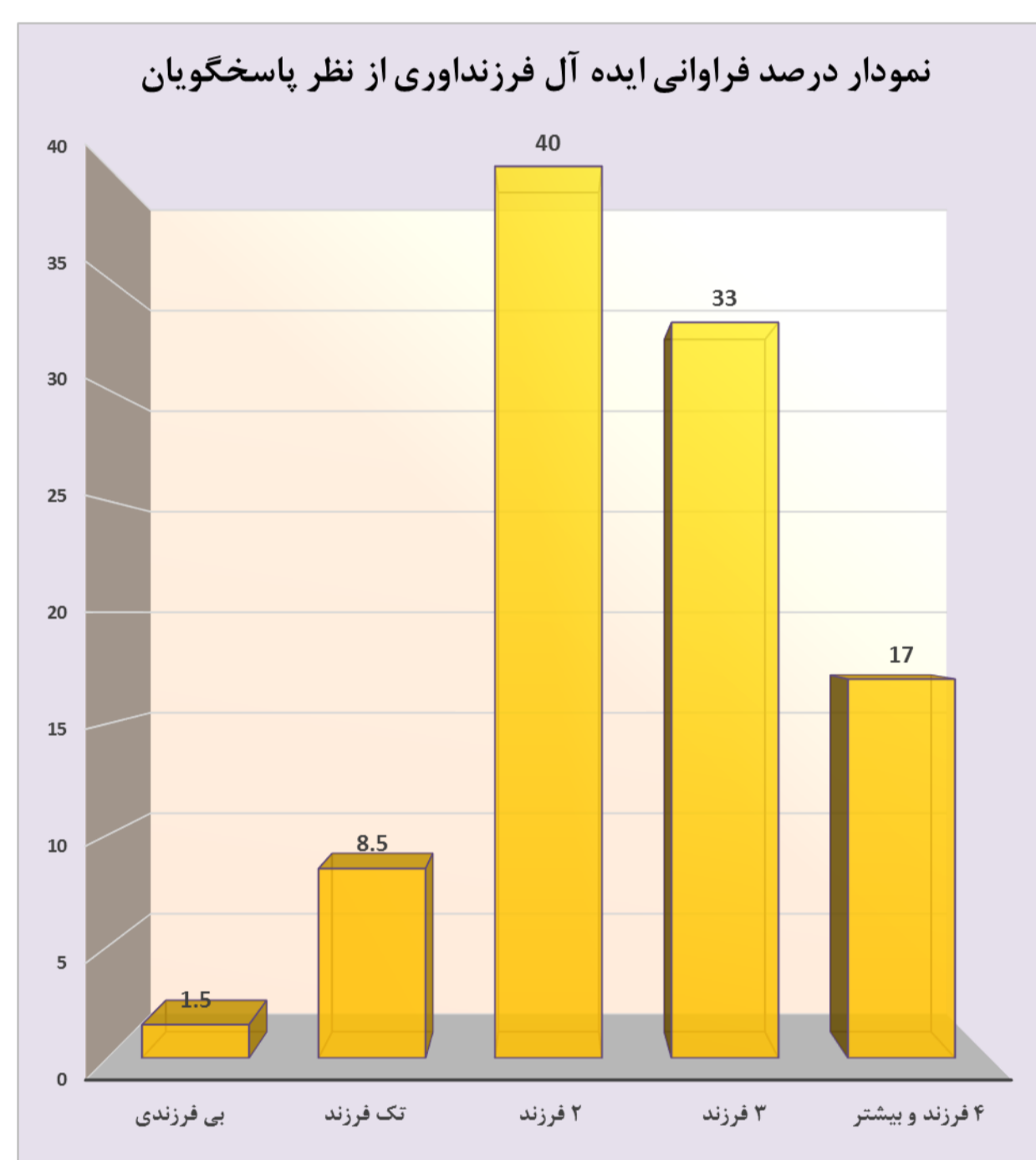
مقدمه و بیان مسئله:

مقایسه آمار باروری در کشورهای مختلف جهان در سال ۲۰۱۰ نشان از رتبه اول ایران در کاهش باروری در جهان بود. گزارش مرکز آمار ایران از محاسبه میزان باروری کل در سال های اخیر نیز موید استمرار روند کاهنده باروری در کشور است. این میزان برای سال ۱۳۹۹ عدد ۱.۷۱ برآورد شده است (۲). باروری پایین و زیر سطح جانشینی اگر مداوم و پایدار باشد سبب بروز مشکلات عدیده ای نظیر سالخوردگی جمعیت، تهدید نظام خانواده، کاهش نیروی فعال و جوان کشور خواهد شد. باروری به عنوان یک واقعیت اجتماعی در سطح کلان تحت تأثیر عوامل محیطی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی و در سطح خرد متأثر از تفکرات، انگیزه ها، تمایلات و گرایش های افراد است (۴). شناسایی عوامل تاثیر گذار بر الگوهای رفتاری و تمایلات فرزندآوری خانواده ها می تواند راه گشای برنامه ریزی ها و سیاستگذاری های جمعیتی باشد (۳). از این رو در شرایط فعلی کسب شناخت نسبت به عوامل بازدارنده فرزندآوری و از طرف دیگر محرک زوجین برای گرایش به باروری ضروری است.

مواد و روش ها:

پژوهش حاضر به لحاظ اجر پیماشی و از نظر هدف، کاربردی است. نمونه گیری به شیوه تصادفی در دسترس و از بین ۴۱۲ نفر از زنان و مردان همسر دار ۱۵-۵۰ سال (۴۳ مرد و ۳۶۹ زن) مراجعه کننده به مراکز خدمات جامع سلامت شهرستان کاشان انجام شد. برای گردآوری اطلاعات، از پرسشنامه محقق ساخته (ترکیبی از معرف های مطالعات قبلی و نظر صاحب نظران)، استفاده شد. پرسشنامه متشکل از دو بخش، ویژگی های جمعیت شناختی و اجتماعی-اقتصادی افراد مطالعه و سوالات سنجش دلایل تمایل و عدم تمایل به فرزندآوری بود. در سطح توصیفی، توزیع فراوانی موافقت یا عدم موافقت با گویه های معرف دلایل تمایل و عدم تمایل به بارداری در پاسخگویان مورد بررسی قرار گرفت و در سطح همبستگی، ارتباط بین عوامل جمعیت شناختی و زمینه ای با تمایل به بارداری با آزمون های پیرسون، کای اسکور، وی کرامر و... در برنامه SPSS ۲۴ سنجیده شد.

درصد فراوانی	سوالات علت عدم تمایل به فرزندآوری
۵۶.۳٪	نگرانی از تأمین آینده فرزندان
۵۲.۱٪	صرف هزینه زیاد برای بزرگ کردن فرزند
۴۵.۱٪	صرف وقت زیاد برای نگهداری فرزندان
۴۲.۴٪	کافی بودن تعداد فعلی فرزندانم
۴۲.۴٪	افزایش مشکلات اقتصادی زندگی ام با بچه دار شدن
۳۸.۵٪	در اولویت نبودن فرزندآوری در برنامه زندگی
۳۱.۳٪	باور به زندگی بهتر با کم فرزند
۲۷.۸٪	تجربه مشکلات در بارداری قبلی
۲۵.۳٪	کم یا زیاد بودن سن فعلی برای بارداری
۲۳.۳٪	عدم همکاری همسر در بچه داری و امور خانه
۲۲.۲٪	باور به موفقیت بیشتر خانواده های کم جمعیت
۲۲.۱٪	تداخل فرزندآوری با شغل و فعالیت اجتماعی ام
۱۹.۸٪	عدم ضرورت وجود بچه در زندگی
۱۹.۸٪	عدم تمایل همسر به بچه داری
۱۱.۱٪	از بین رفتن تناسب اندام

نتایج و بحث:

آمارهای توصیفی نشان از تمایل پایین (۳۰.۱٪) پاسخگویان به تمایل به بارداری بود. متوسط تعداد فرزند و ایده آل فرزندآوری پاسخگویان به ترتیب ۲.۵۳ و ۳.۵۵ بود. بیشترین دلایل عنوان شده برای تمایل به فرزندآوری، علاقه به بچه ۸۴.۷٪ و علاقه به پدر/مادر شدن ۸۲.۳٪ و بیشترین دلایل عدم تمایل به فرزندآوری، نگرانی در مورد تأمین آینده فرزندان جدید با ۵۶.۳٪ و نگرانی در مورد افزایش مشکلات اقتصادی با آوردن فرزند دیگر با ۵۲.۱٪ بوده. یافته های آزمون های همبستگی بیانگر عدم تفاوت آماری بین دو جنس در تمایل به بارداری بود. وضعیت اشتغال و طول مدت ازدواج افراد با تمایل به بارداری رابطه معناداری نشان ندادند. از طرفی نتایج حاکی از آن بود که با افزایش سطح تحصیلات و تعداد فرزندان پاسخگویان، تمایل به فرزندآوری کمتر است. به نظر می توان گفت با توجه به گزارش مقدار مطلوب متوسط ایده آل فرزندآوری توسط پاسخگویان (حدود ۳.۵ فرزند) و از طرفی با توجه به گزارش علاقه بالای به فرزند و نگرانی از آینده فرزندان به عنوان بیشترین دلایل مطروحه عدم تمایل به فرزندآوری، مرتفع کردن مشکلات اقتصادی اعم از اشتغال زایی، رونق اقتصادی و در نظر گرفتن امکانات رفاهی برای آنان می تواند نقش مهمی در افزایش فرزندآوری داشته باشد.

منابع:

- ۱) رفیعی مقدم، فاطمه؛ و فتحی آشتیانی، علی (۱۳۹۹). کشف عوامل بازدارنده زوجین از فرزندآوری در دهه اخیر (مرور ساختارمند). نشریه فرهنگی- تربیتی زنان و خانواده. سال ۱۵، شماره ۵۳: ۱۵۵-۱۷۵.
- ۲) فتحی، الهام (۱۳۹۹). چشم انداز به باروری ایران از سال ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۹. تهران، دفتر جمعیت، نیروی کار و سرشماری مرکز آمار ایران.
- ۳) فروتن، یعقوب؛ و کرمی، فرشاد (۱۳۹۵). الگوها و تعیین کننده های تمایلات فرزندآوری در ایران. نامه انجمن جمعیت شناسی ایران. سال یازدهم، شماره ۲۱: ۷۱-۱۰۰.
- ۴) حائری مهریزی، علی اصغر؛ طاووسی، محمود؛ صدیقی، ژیلدا؛ مطلق، محمداسماعیل؛ اسلامی، محمد؛ نقی زاده، فاطمه؛ منتظری، علی (۱۳۹۶). دلایل تمایل و عدم تمایل به فرزندآوری در میان مردم شهری و روستایی ایران: یک مطالعه ملی. نشریه پایش سال شانزدهم، شماره ۵: ۶۳۷-۶۴۵.